

Изменение на методологиите за оценка на статии от *Текущата сметка* на платежния баланс¹

1. Фактори налагащи промяна в използвани методологии

Приемането на България в Европейския съюз през 2007 г., прилагането на европейските регламенти, както и други причини, наложиха започването на работа по изменение на методологии за оценка на статии на *Текущата сметка* на платежния баланс. По-конкретно промените се налагат от:

- Отпадането на граничния контрол на вътрешните за ЕС граници. Считано от момента на присъединяването на България към ЕС, граничният контрол на границите с Румъния и Гърция, за гражданите на страните от Шенгенското споразумение е по метода „анализ на риска“, което означава, че се проверяват, респективно регистрират в системата, само част от гражданите на страните от Шенгенската зона, като този дял се колебае във времето и по гранични пунктове.

- Повишаването на прага за предоставянето от банките на информация за целите на статистиката на платежния баланс, в резултат от прилагането на Регламент (ЕО) № 924/2009 от 16.09.2009 година. Този праг касае размера на банковите трансакции, за които банките са длъжни да предоставят информация, необходима за съставянето на платежния баланс на страната. Считано от 01.01.2010 г. прагът бе повишен от 12 500 евро на 50 000 евро .

- Повишаващи се изисквания на потребителите. През последните години изискванията към статистиката на платежния баланс се повишиха, както към качеството на данните и сроковете на оповестяване, така и към обема на предоставяната информация, вкл. и за географска разбивка на статиите на платежния баланс.

---

¹ По-подробна информация за представените методологии може да бъде намерена в следните документи: “Методология за оценка на статии *Пътувания, Пътнически транспорт и Компенсация на наетите - кредит* на платежния баланс на България”, (Българска народна банка, март 2010 г.) и “Методология за оценка на статия *Парични преводи от българи, живеещи постоянно в чужбина*”, (Българска народна банка, март 2010 г.). Допълнителни въпроси могат да бъдат отправяни към Пресцентъра на БНБ, на e-mail: press_office@bnb.org .

2. Извадково проучване сред пътуващите

Поради необходимостта от промени в методологиите, в БНБ бе подготвено и проведено *Проучване на границата сред пътуващите български и чуждестранни граждани*. Проучването бе конструирано като извадково, под формата на интервюта, които се провеждаха на граничните пунктове на страната. Интервютата се провеждаха ежемесечно в рамките на 12 последователни месеца, в периода август 2007 г. – юли 2008 г. За провеждането на проучването бе използвана външна фирма, определена посредством процедура за възлагане на обществена поръчка.

Избраният модел на извадка е на *районирана гнездова извадка, с вероятност на подбора пропорционална на размера на гнездото*. Процедурата за формиране на извадката гарантира равен шанс за попадане в нея на всички пътувания направени през наблюдавания период. Бяха проведени 30 000 интервюта сред чуждестранните граждани напускащи страната и 18 000 интервюта сред българските граждани връщащи се в страната след пътуване в чужбина.

Разработените въпросници събраха разнообразна информация, която варира според целта на пътуването. Въпросника за чужденци бе преведен на няколко езика.

Събраните в рамките на проучването данни позволиха построяването на оценки за разходи за едно пътуване от конкретен тип и за дохода реализиран в чужбина при служебни пътувания. Големият брой наблюдения позволяват построяването на оценки по цел на пътуването, по месец през който е проведено пътуването и по дестинация (за българските граждани) или по страна на резидентност (за чуждестранните граждани).

3. Нова методология за оценка на статии *Пътувания, Пътнически транспорт, Компенсация на наетите*

Новата методология за оценка на статиите *Пътувания* (кредит и дебит), *Пътнически транспорт* (кредит и дебит) и *Компенсация на наетите* (кредит), е разработена на базата на резултатите от проучването. Тя позволява по-точното отразяване при конструирането на моделите на статиите на променливите: резидентност на пътуващия (за всички статии), резидентност на превозвача (за статия *Пътнически транспорт*) и резидентност на работодателя (за статия *Компенсация на наетите - кредит*).

Новата методология за оценка на статиите бе приложена за първи път с данните за месец януари 2010 г., като бяха ревизирани и данните по месеци за 2007, 2008 и 2009 година. Поради наблюдаваната промяна в тенденциите на пътуванията от началото на 2007 г., не се предвиждат ревизии за периода преди 2007 година².

Измененията в кредита на статия *Пътувания* се дължат основно на прекласифицирането на част от разходите за международен транспорт (вкл. за бензин), направени при пътувания в чужбина с личен автомобил - от статия *Пътнически транспорт* в статия *Пътувания*.

При статия *Компенсация на наетите - кредит* измененията се дължат на следните три фактора:

- Промяната на тенденциите при пътуванията на българи с цел временна заетост в чужбина от началото на 2007 година³;
- Икономическата криза в страните от ЕС от 2008 година, довела до намаляване на броя на българите временно работещи в тези страни.
- Тенденцията българи, които преди са работели зад граница като временно заети, да се установяват за постоянно в съответната страна и от резиденти да се превръщат в нерезиденти за нашата икономика. Новата методология дава възможност за по-коректното разпределяне на българите работещи в чужбина между тези две категории (резиденти и нерезиденти), което дава отражение и върху оценката на статия *Парични преводи от българи, живеещи постоянно в чужбина*.

4. Нова методология за оценка на статия *Парични преводи от българи, живеещи постоянно в чужбина*

Статията *Парични преводи от българи, живеещи постоянно в чужбина* е подстатия на статията *Текущи трансфери, кредит* в текущата сметка на платежния баланс и е балансираща статия за безвъзмездно получени ресурси в брой или натура.

Въвеждането на новата методология за отчитане на тези потоци се налага освен от посочените по-горе причини, така и поради необходимостта от обхващане на трансферите, извършени не само по официален път, но и по неофициални канали.

---

² Промяната на тенденциите в началото на 2007 година е следствие на присъединяването на България към Европейския съюз.

³ Методологията за оценка на статия *Компенсация на наетите – кредит* отразяваше коренно различни условия за пътувания на български граждани до страните от ЕС.

Оценките на емигрантските преводи се базират на умножението на броя български емигранти, превеждащи пари към техни близки, по сума на средния трансфер. Тези изчисления се правят съответно за официалния и за неофициалния канал на трансфериране. Сумирането на средствата трансферирани по двата канала представлява общата сума на преводите от български емигранти.

Данните за броя на българските емигранти се базират на информация от *Държавната агенция за българите в чужбина*, българските посолства в чужбина и данни на Евростат. Данните за процента на български емигранти, трансфериращи към техни близки в страната, за дела на трансфериращи по официален канал и неофициален канал и за средния трансфер за всеки от трансферните канали се базират на данни от посоченото проучване.

Новата методология за оценка на статията бе приложена за първи път с данните за месец януари 2010 г., като бяха ревизирани и данните по месеци за 2007, 2008 и 2009 година.